

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
КАФЕДРА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВА

«До захисту у ЕК допустити»
Завідувач кафедри
інтелектуальної власності та
інформаційного права
д.ю.н., доц. Козинець А.О.

_____
(підпис)

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему:

«Проблеми правової охорони комерційних найменувань»

студентки 2 року навчання ОР «Магістр»
групи «Правова охорона й захист
прав інтелектуальної власності»
спеціальність: 081 «Право»
заочної форми навчання
Крамаренко Катерини Олександрівни

Науковий керівник:

_____
к.ю.н., доц.

Остапенко Ганна Зіновіївна

_____
(підпис)

Рецензент:

к.ю.н., доц.

Майданик Любов Романівна

_____
(підпис)

ЗМІСТ

МАГІСТЕРСЬКЕ ЗАВДАННЯ	3
КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН	4
РЕФЕРАТ	5
АНОТАЦІЯ	7
ВСТУП	9
РОЗДІЛ 1.ТЕОРЕТИЧНЕ ТА НОРМАТИВНО – ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ КОМЕРЦІЙНОГО НАЙМЕНУВАННЯ	12
1.1. Стан науково – теоретичного дослідження комерційного найменування ...	12
1.2. Поняття та правова охорона комерційних найменувань.....	18
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	24
РОЗДІЛ 2. КОМЕРЦІЙНЕ НАЙМЕНУВАННЯ ЯК ОБ’ЄКТ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	26
2.1. Поняття комерційного найменування, співвідношення з іншими об’єктами інтелектуальної власності.....	26
2.2. Зміст прав на комерційне найменування	32
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	36
РОЗДІЛ 3. ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ КОМЕРЦІЙНИХ НАЙМЕНУВАНЬ	38
3.1. Проблемні питання, які виникають при здійсненні правової охорони комерційних найменувань у господарській діяльності.....	38
3.2. Перспективи розвитку законодавства і судової практики щодо правової охорони комерційних найменувань	45
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3	52
ВИСНОВОК	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	57

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науковий керівник:

к.ю.н., доц.

Остапенко Ганна Зіновіївна

«____» _____ 2022 року

МАГІСТЕРСЬКЕ ЗАВДАННЯ

Крамаренко Катерина Олександрівна, студентка 2 року навчання заочної форми
здобуття освіти за спеціальністю 081 «Право»

- 1. Тема роботи:** «Проблеми правової охорони комерційних найменувань».
- 2. Термін здачі керівнику для підготовки відгуку:** 11.11.2022.
- 3. Робота виконується на базі** Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
- 4. Теоретичне завдання:** аналіз спеціальної юридичної літератури, законодавства України та практики його застосування з метою дослідження проблем правової охорони комерційних найменувань.
- 5. Практичне завдання:** розробка шляхів удосконалення законодавства України щодо правової охорони комерційних найменувань.
- 6. Сфера застосування результатів роботи:** наукова діяльність, навчальний процес, правозастосовна (практична) діяльність, правотворчість (законотворчий процес).
- 7. Завдання вручено студенту:** 26.09.2022.

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науковий керівник:

к.ю.н., доц.

Остапенко Ганна Зіновіївна

«_____» _____ 2022 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Крамаренко Катерина Олександрівна, студентка 2 року навчання заочної форми
здобуття освіти за спеціальністю 081 «Право»

Тема роботи: Проблеми правової охорони комерційних найменувань

№	Види робіт	План	Фактично
1.	Підбір наукової літератури та нормативних актів за темою роботи	26.09.2022 – 30.09.2022	26.09.2022 – 30.09.2022
2.	Розробка плану і його погодження	01.10.2022 – 03.10.2022	01.10.2022 – 03.10.2022
3.	Підготовка першого розділу	04.10.2022 – 14.10.2022	04.10.2022 – 14.10.2022
4.	Підготовка другого розділу	15.10.2022 – 25.10.2022	15.10.2022 – 25.10.2022
6.	Підготовка третього розділу	26.10.2022 – 02.11.2022	26.10.2022 – 02.11.2022
7.	Підготовка висновків до роботи	03.11.2022 – 05.11.2022	03.11.2022 – 05.11.2022
8.	Підготовка остаточного варіанта роботи та його технічне оформлення	06.11.2022 – 07.11.2022	06.11.2022 – 07.11.2022
9.	Підготовка реферату та анотацій	08.11.2022 – 09.11.2022	08.11.2022 – 09.11.2022
10.	Подання роботи науковому керівнику	11.11.2022	10.11.2022
11.	Подання роботи на кафедру	12.12.2022	12.12.2022

РЕФЕРАТ

Обсяг магістерської роботи: 59 с., використано джерел: 46.

Ключові слова: комерційне найменування, правова охорона, інтелектуальна власність, фірма, прогалини законодавства, найменування юридичної особи.

Дана магістерська робота присвячена дослідженню проблем правової охорони комерційних найменувань.

Основна частина роботи складається з трьох розділів, які структурно та логічно доповнюють один одного. Так, у першому розділі розкривається теоретичне та нормативно–правове забезпечення функціонування комерційного найменування. Даний розділ має два підрозділи. У першому підрозділі досліджується стан науково–теоретичного дослідження комерційного найменування. Зокрема, простежується великий обсяг опрацьованої літератури різних науковців, наводяться власні думки щодо вже існуючих поглядів. Також, за допомогою історичного методу, досліджується законодавство яке було раніше, що регулювало правову охорону комерційних найменувань. Потім, наводяться положення чинних нормативних актів. Позитивним є той факт, що досліджують норми не лише національного, а й міжнародного законодавства.

У другому підрозділі першого розділу розкривається поняття та правова охорона комерційних найменувань. Тут, вже починають аналізуватися та виявлятися перші проблемні питання, які виникають при здійсненні правової охорони комерційних найменувань. Робиться власний висновок, що комерційне найменування – це засіб індивідуалізації конкретного суб'єкта господарювання, тобто воно використовується для здійснення власної підприємницької (господарської) діяльності, а саме для вирізнення серед інших, на національному і світовому ринках.

Другий розділ присвячений аналізу комерційного найменування як об'єкта права інтелектуальної власності, та також має два підрозділи. Під час здійснення розкриття цього питання робиться висновок, що комерційне

найменування є доволі складним явищем, яке підлягає дослідженням з усіх сторін, оскільки ні його поняття, ні його співвідношення із іншими об'єктами інтелектуальної власності не врегульовано законодавчо, а відтак, породжує низку дискусій. Також, у другому підрозділі розкриваються майнові права інтелектуальної власності на комерційне найменування: право на використання комерційного найменування, право перешкоджати іншим особам неправомірно використовувати комерційне найменування, в тому числі забороняти таке використання.

Третій розділ є найбільш практичним та присвячений правовим аспектам використання комерційних найменувань. У цій частині роботи виявлено найбільше проблемних питань з тематики магістерського дослідження, вказується на необхідність та доцільність створення реєстру комерційних найменувань, пропонується конкретні зміни до чинного законодавства, та обумовлюється необхідність прийняття окремого нормативно – правового акту, який би регулював питання правової охорони комерційних найменувань в Україні.

Кожен розділ завершується висновками, а сама робота – одним загальним висновком. Загалом, у роботі досягнуто усі визначені завдання, вона має науковий інтерес і, беззаперечно, може використовуватися у практичній діяльності.

АНОТАЦІЯ

Крамаренко К.О. Проблеми правової охорони комерційних найменувань.

Магістерська робота. Кафедра інтелектуальної власності та інформаційного права Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Київ, 2022.

Магістерська робота присвячена дослідженню проблем правової охорони комерційних найменувань.

У роботі розглянуто доктринальні підходи до визначення поняття комерційне найменування та сформовано власне визначення. Проаналізовано проблеми правової охорони комерційних найменувань, виявлено недоліки законодавчого регулювання, та практичної реалізації.

У результаті проведених досліджень запропоновано конкретні шляхи вирішення виявлених проблем, а саме, внесення змін до законодавчих актів, сформульовано редакцію норм, в яких має бути викладені статті, обґрунтовано необхідність прийняття окремого нормативно–правового акту.

Kramarenko K.O. Problems of legal protection of commercial names.

Thesis for a master's degree. Department of Intellectual Property Law and Informational Law of the Educational and Scientific Institute of Law of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Kyiv, 2022.

The thesis for a master's degree is devoted to the researching the problems of legal protection of commercial names.

The thesis examines doctrinal approaches to the definition of a commercial name and forms its own definition. Problems of legal protection of commercial names are analysed, shortcomings of legislative regulation and practical implementation are revealed.

As a result of the conducted research, specific ways of solving the identified problems were proposed, namely, amendments to the legislative acts, the wording of

the norms was formulated, in which the articles should be set out, the need for the adoption of a separate regulatory legal act was substantiated.

ВСТУП

Актуальність теми. Стрімкий розвиток господарських відносин, посилення конкуренції на ринку товарів та послуг викликають необхідність належної індивідуалізації професійних учасників у цій сфері. В умовах жорсткої конкуренції кожне підприємство, яке має на меті одержати прибутки, прагне виділити себе і свою продукцію з маси аналогічних товарів та підприємств, використовуючи для цього оригінальну назву, незвичну форму, особливі характеристики, проводячи рекламну кампанію тощо.

Поряд із найменуванням, яке покликане виконувати функцію індивідуалізації, суб'єкт підприємницької діяльності має право використовувати й інші засоби індивідуалізації: комерційні найменування, знаки для товарів та послуг (торговельні марки), географічні зазначення.

Так, серед усіх засобів індивідуалізації суб'єкта господарювання особливе місце займає комерційне найменування. Комерційне найменування як правова категорія наділена специфічним статусом. Так, по – перше, воно характеризується як засіб індивідуалізації учасників цивільно-правових та господарських відносин. По – друге, комерційне найменування є об'єктом права інтелектуальної власності. В цьому аспекті комерційне найменування досліджується як результат інтелектуальної діяльності, який створений в результаті творчості, та покликаний відрізнити суб'єктів один від одного. Вказана специфічність зумовлює особливий правовий захист цього інституту.

На сьогодні комерційне найменування хоча і досліджується науковцями доволі часто, проте, у зв'язку із відсутністю спеціального закону який би регулював його правовий статус, комерційне найменування вважається найбільш недослідженим об'єктом інтелектуальної власності. Саме тому, актуальність тематики дослідження важко заперечити.

Ступінь дослідження теми. Питання охорони комерційного найменування було предметом вивчення у роботах багатьох українських вчених. Зокрема, Кодинець А.О. у своїй роботі «Засоби індивідуалізації

учасників цивільного обороту, товарів і послуг у цивільному праві України» розкривав поняття комерційних найменувань; Кривошеїна І.В. присвятила дисертацію дослідженню правового регулювання та правової охорони за законодавством України фірмових найменувань; Іщук С.І. розкривав питання права інтелектуальної власності на комерційне (фірмове) найменування. Також, аналіз правової охорони комерційного найменування здійснювався і іншими науковцями, такими як: Бошицький Ю.Л., Крижна В.М., Козлова О.О., Козлова О.О., Святоцький О. Д., Данілов М. Б., Малиновська, Т. М., Романадзе Л. Д., Кеєр Ю.В., Підопригора О.О., Гончаренко О.В., та інших.

Нормативно – правова база дослідження. При здійсненні даного магістерського дослідження, було використано низку нормативно – правових актів як національних, так і міжнародних, зокрема: Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року, Цивільний кодекс України від 16.01.2003 року, Господарський кодекс України від 16.01.2003 року, Податковий кодексу України від 02.12.2010 року, Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 07.06.1996 року.

Мета та завдання дослідження. Метою дослідження є висвітлення проблематики та характеристика такого інституту цивільного права як комерційне найменування.

Для досягнення сформульованої вище мети поставлено такі задачі:

- дослідити стан науково – теоретичного дослідження комерційного найменування;
- розкрити поняття та правову охорону комерційних найменувань;
- проаналізувати поняття комерційного найменування як об’єкта інтелектуальної власності;
- дослідити співвідношення комерційного найменування з іншими об’єктами інтелектуальної власності;
- проаналізувати зміст прав на комерційне найменування;

- окреслити проблемні питання, які виникають при здійсненні правової охорони комерційних найменувань у господарській діяльності;
- дослідити перспективи розвитку законодавства і судової практики щодо правової охорони комерційних найменувань.

Об’єкт дослідження. Об’єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у процесі здійснення правової охорони комерційних найменувань.

Предмет дослідження. Предметом дослідження є комерційне найменування та його охорона.

Методи дослідження. Основним методом дослідження є діалектичний метод пізнання предметів і явищ. Крім того, під час написання магістерської роботи використовувались і інші методи, зокрема порівняльно – правовий, під час порівняння редакцій закону, а також, із зарубіжними країнами; формально – юридичний та метод аналізу, при здійсненні аналізу норм законодавства;

Практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження, проведеного в рамках магістерської роботи, є цінними як з наукової, так і з практичної точки зору. Ці результати доречно використовувати як основу для подальших досліджень актуальних проблем розвитку комерційного найменування. Крім того, дослідження можна використати для розробки проектів нормативно- правових актів, у роботі правників, тощо.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ТА НОРМАТИВНО – ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ КОМЕРЦІЙНОГО НАЙМЕНУВАННЯ

1.1. Стан науково – теоретичного дослідження комерційного найменування

На сьогодні, хоча і набуває актуальності та розвитку інститут інтелектуальної власності та його категорії, оскільки це відбувається поступово, не усі ланки є достатньо дослідженими. До таких категорій відноситься і комерційне найменування. Здебільшого, усі комплексні роботи стосуються саме інституту інтелектуальної власності та його правової охорони. Комерційне найменування також виступало предметом дослідження різних праць науковців, однак вони є застарілими.

Зокрема, в українській цивілістичній літературі за останні роки проблемам цивільно-правового регулювання інституту комерційного (фірмового) найменування приділялась увага як у працях загального спрямування, так і спеціальних наукових дослідженнях. Зокрема, ці проблеми розглядались у монографічних дослідженнях А.О. Кодинця «Засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг у Цивільному праві України»¹, І.В. Кривошеїної «Фірмове найменування: регулювання та правова охорона за законодавством України»², С.І. Іщука «Право інтелектуальної власності на комерційне (фірмове) найменування»³ та інші.

Окрім дисертаційних досліджень, окремі питання щодо комерційних найменувань досліджувалися і іншими науковцями, зокрема, Ю.Л. Бошицьким⁴, В.М. Крижною⁵, В.М. Мартином⁶, Л.Л. Тарасенком⁷ та іншими.

---

¹ Кодинець А.О. Засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг у цивільному праві України : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук : спец. 12.00.03. Київ, 2006. 20 с.

² Кривошеїна І.В. Фірмове найменування: регулювання та правова охорона за законодавством України : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук : спец. 12.00.03. Київ, 2007. 18 с.

³ Ішук С.І. Право інтелектуальної власності на комерційне (фірмове) найменування : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 . Київ, 2009. 20 с.

⁴ Бошицький Ю.Л. Аспекти правової охорони комерційних найменувань в Україні . Інтелектуальна власність. 2005. № 9. С. 8–12.

Категорія «комерційне найменування» є відносно новою для вітчизняного законодавства, тому що попередньо аналогічна категорія мала назву «фірмове найменування». Цивільний кодекс Української РСР 1963 року, закріплював норми про права та обов'язки господарських організацій щодо користування фірмовим найменуванням⁸, а більш детальна регламентація даного виду відносин знайшла свій прояв в Положенні про фірму, яке було затверджено постановою ЦВК та РНК Союзу РСР від 22 червня 1927 р.

До сьогодні, на жаль, не прийнято спеціального закону, який би регулював відносини щодо використання комерційного (фірмового) найменування, тому, відповідно до Постанови Верховної Ради від 12 вересня 1991 року «Про порядок тимчасової дії на території України окремих актів законодавства Союзу РСР», зазначене вище Положення про фірму 1927 року продовжує діяти в частині, що не суперечить Конституції і законам України⁹.

Власне, саме у зв'язку із появою у національному законодавстві терміну «комерційне найменування», серед науковців і розгортаються дискусії. Так, такі науковці як Кодинець А.О., Козлова О.О., Бошицький Ю.Л.¹⁰, вважають, що «комерційне найменування» є тотожною категорією із попередньою «фірмове найменування». В свою чергу, Паладій М.В., Шевелева Т.М., та інші¹¹, відстоюються позицію, що ці дві категорії за своїм змістом та значенням є різними, і поняття «комерційне найменування» є більш ширшим за своїм змістом і вже містить в собі термін «фірмове найменування».

---

⁵ Крижна В.М. Комерційне найменування – ім'я суб'єкта підприємництва чи його комерційний псевдонім. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2008. № 5. С. 16-20.

⁶ Мартин В.М. Охорона прав на комерційне найменування. Інтелектуальне право України. Тернопіль: Підручники і посібники. 2016. С. 335 – 343.

⁷ Захист прав інтелектуальної власності: досвід Сполучених Штатів Америки : [зб. документів, матеріалів, статей] / за заг. ред. О.Д. Святоцького. Київ : Ін Юре, 2003. 286 с.

⁸ Цивільний кодекс Української РСР 1963 року. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1540-06#Text>

⁹ Постанова Верховної Ради від 12 вересня 1991 року «Про порядок тимчасової дії на території України окремих актів законодавства Союзу РСР. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1545-12#Text>

¹⁰ Козлова О.О Деякі проблеми визначення комерційного (фірмового) найменування. Держава і право. Юридичні політичні науки: збірн. наукових праць. 2004. Вип. 26. С. 13.

¹¹ Шевелева Т.В. Комерційне найменування - проблеми правової охорони в Україні. Інтелектуальна власність. №7 2005. С. 12.

Перш за все, варто зазначити, що ці дискусії точаться через те, що: 1) у сучасній Україні досі використовуються деякі радянські нормативно - правові акти, через відсутність комплексного закону який би регулював інститут комерційного найменування; 2) у різних нормах законодавцем використовуються різні терміни, то «комерційне найменування», то «фірмове найменування». Саме тому, враховуючи твердження низки досліджень про те, що ці поняття є тотожними, доцільним є внесення змін до усіх нормативно – правових актів, які містять термін «фірмове найменування», замінивши його на «комерційне найменування».

Також, дискусійним питанням є і надання визначення самого поняття «комерційне найменування», та його правової природи, яке є предметом обговорень ще з давніх часів.

Слід зазначити, ще у дореволюційній науці існувало два основних погляди на правову природу комерційних найменувань. Прихильники першої точки зору розглядали фірму як «торгове ім'я самої особи, що здійснює торгівлю». Прихильники другої точки зору розглядали фірму як «найменування самого підприємства». Цікавим є те, що дана позиція закріплена в сучасному цивільному законодавстві України, відповідно до якого «підприємницькі товариства можуть мати комерційні найменування», тобто, законодавець визнав приналежність права на комерційне найменування самій юридичній особі.

Розенберг В. В. зазначав, що «юристи у своїх поглядах на фірму виходять з поняття про цивільне ім'я й не можуть достатньою мірою відмежуватися від цього поняття у своїх подальших побудовах. Погляди ж самих торгівельно-промислових діячів і економістів побудовані на іншому: вони вбачають у фірмі саму торговельну справу, ототожнюючи цей термін із самим торговельно-промисловим підприємством»¹².

Відомий вчений Шершеневич Г. Ф. висловлював позицію, відповідно до якої «фірма має своєю метою індивідуалізувати підприємство так, як ім'я та

---

¹² Розенберг В. В. Фирма. Догматический очерк. СПб., 1914. С. 3.

прізвище індивідуалізують особу»¹³. В той же час, вчений виступав проти вимоги істинності фірми, обґрунтовуючи це тим, що вона звужує коло імен, що надаються підприємствам, і ускладнює індивідуалізацію фірми.

Спори відносно природи комерційного (фірмового) найменування продовжувались і в радянські часи. Однак, виходячи з норм, що були закріплені у Положенні про фірму від 22 червня 1927 року, де йшлося саме про фірму підприємства, можна зробити висновок, що радянське законодавство дотримувалося позиції, відповідно до якої таке найменування було саме ім'ям підприємства, а не його власника.

Однак, не можна сказати, що дискусії завершилися із прийняттям нормативно – правових актів у незалежній Україні, оскільки найголовніший нормативно-правовий акт в галузі цивільного права, а також єдиний акт сучасного законодавства, що містить норми в сфері регулювання відносин що виникають з приводу комерційних найменувань, Цивільний кодекс України не містить визначення поняття такого об'єкту, встановлюючи лише критерії надання правової охорони комерційних найменувань. Саме тому, науковці і далі продовжують висловлювати різні думки що визначення цього поняття.

Так, наприклад, Святоцький О. Д. визначає комерційне найменування як «позначення, що відноситься до розпізнавальних знаків, і служить для розпізнавання підприємства, виділення його серед інших»¹⁴. Такий науковець як Данілов М.Б. зазначає, що «комерційне найменування це загальновідомий знак (торговельна марка), який використовується для маркування продукції та назви бізнесу, до який відноситься і формений одяг співробітників, стиль комерційних приміщень тощо»¹⁵. Малиновська Т.М., досліджуючи способи індивідуалізації суб'єктів підприємницької діяльності, зазначає, що «фірма є найменуванням, основним засобом індивідуалізації юридичної особи поряд із

---

¹³ Шершеневич Г. Ф. Курс торгового права. Т. 1. СПб., 1908. С. 182.

¹⁴ Святоцький О. Д. Структура комерційного найменування. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2015. № 3. С. 21.

¹⁵ Данілов М.Б. Найменування юридичної особи і комерційне найменування: проблема співвідношення, регулювання і захисту. Правова охорона комерційних позначень в Україні: проблеми теорії і практики. Київ. 2014. С. 121.

визначенням місця її перебування. В основі розуміння юридичної функції фірми як найменування організації є потреба забезпечення персоніфікації участі юридичних осіб у цивільному обороті, як одна з основних ознак, наявність якої з-поміж інших необхідна для визнання організації суб'єктом права. Таким чином, найменування є необхідною умовою вирізнення юридичної особи, з кола інших»¹⁶.

Дискусії серед науковців ведуться і стосовно суб'єктів прав на комерційне найменування. В Цивільному кодексі України використовують термін «особи», що, виходячи зі змісту розділу II книги першої Цивільного кодексу України може використовуватися для позначення як юридичних, так і фізичних осіб, у тому числі підприємців. При цьому ст. 90 Цивільного кодексу України містить обмеження щодо того, що комерційні найменування можуть мати лише підприємницькі товариства¹⁷.

Тобто, маємо таку ситуацію, що підприємницькі товариства, метою яких є отримання прибутку та відповідне подальше його розподілення між учасниками, можуть бути створені лише як господарські товариства (повне товариство, командитне товариство, товариство з обмеженою або додатковою відповідальністю, акціонерне товариство) або виробничі кооперативи¹⁸.

В свою чергу, фізична особа яка виступає суб'єктом підприємницької діяльності не може мати фірмового найменування, вона наділена правом виступати у відносинах під власним ім'ям або ж мати комерційне позначення. Саме тому, ці категорії слід розглядати як один із підвидів комерційного найменування, яке передбачене як об'єкт інтелектуальної власності в Цивільному кодексі України. Ст. 159 Господарського кодексу України закріплює, що «права на комерційне найменування можуть належати лише суб'єктам господарювання, тобто юридичним особам та громадянам –

---

¹⁶ Малиновська Т. М. Індивідуалізація суб'єктів підприємницької діяльності : автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.03 .Нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2008. С. 9.

¹⁷ Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

¹⁸ Право інтелектуальної власності: навчальний посібник у запитаннях та відповідях / За заг. ред. О. І. Харитонові. Х. : Одиссей, 2012.С. 107.

підприємцям». При цьому в якості комерційного позначення громадянином-підприємцем може бути заявлене своє прізвище або ім'я¹⁹.

Отже, проаналізувавши інститут комерційного найменування у період сучасності, варто зазначити, що дискусії навколо нього, розпочаті з початком становлення незалежності не згасають і до сьогодні. У період становлення незалежності України, були прийняті перші нормативні акти в сфері регулювання відносин інтелектуальної власності. Вітчизняні науковці підтримували і підтримують позицію, відповідно до якої комерційне найменування є ідентифікатором саме юридичної особи. Проте, все ж таки, категорія комерційного найменування не є на сьогоднішній день достатньо дослідженою, і породжує дуже великі дискусії саме через відсутність її нормативного врегулювання. Адже як правило, дослідження будь-якого правового інституту перш за все відбувається через аналіз нормативно – правової бази його регулювання, а коли така база відсутня, то і дослідження роботи немає з чого.

---

¹⁹ Романадзе Л.Д. Правова охорона комерційних (фірмових) найменувань в Україні . Актуальні проблеми держави і права. 2010. № 56. С. 274.

1.2. Поняття та правова охорона комерційних найменувань

Як вже зазначалось вище, навколо визначення поняття «комерційне найменування» точиться чимало дискусій. Це перш за все пов'язано із відсутністю законодавчого закріплення даного поняття. Ми вже згадували про те, що термін «комерційне (фірмове) найменування» з'явився в правовому полі України після прийняття Цивільного кодексу України 16 січня 2003 р. До цього часу в національному законодавстві використовувався термін «фірмове найменування» і «фірма», що передбачалось затвердженою ЦВК СРСР та РНК СРСР постановою «Про введення в дію положення про фірму» від 22 червня 1927 р.

Однак, введення в законодавство поняття «комерційне найменування», на жаль, не супроводжувалось його легальним визначенням. Більше того, законодавець оперує різними термінами: комерційне найменування (ст.ст. 33, 159 Господарського кодексу України; ст.ст. 489–491 Цивільного кодексу України); комерційне (фірмове) найменування (ст.ст. 90, 420 Цивільного кодексу України; ст. 155 Господарського кодексу України; ст. 4 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції»); фірмове найменування (ст.ст. 1, 8,9 Паризької конвенції про охорону промислової власності); ст. 4 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції»; ст. 6 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг»; ст. 229 Кримінального кодексу України²⁰.

Що стосується наукових підходів до визначення поняття «комерційне найменування», то частково ми вже розглядали їх в аспекті дискусій, у першому пункті цього підрозділу. Наприклад, Підпригора О.О. пропонувала визначати комерційне найменування як «назву будь-якого підприємства, установи чи організації, що має статус юридичної особи»²¹. Щукіна К.О.

---

²⁰ Кеєр Ю.В. Щодо співвідношення понять комерційного найменування, фірмового найменування, найменування юридичної особи. Правничий часопис Донецького університету. 2013. № 1. С. 271.

²¹ Підпригора О.О. Проблеми правового регулювання інтелектуальної власності за законодавством України: Автореф. дис. д-ра юрид. наук: 12.00.03 / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. Х., 1999. С. 12.

пропонувала визначати комерційне найменування як назву будь-якого підприємства, установи чи організації, що має статус юридичної особи²². Данілов М.Б. зазначає, що «комерційне найменування це загальновідомий знак (торговельна марка), який використовується для маркування продукції та назви бізнесу, до який відноситься і формений одяг співробітників, стиль комерційних приміщень тощо²³.

Що стосується нормативного визначення даного поняття, то варто зазначити наступне. Паризькою конвенцією про охорону промислової власності 1883 р. закріплено принцип охорони комерційних найменувань у країнах-членах, однак у ній відсутнє саме визначення поняття комерційного найменування, також відсутній і механізм надання йому правової охорони, лише вказується про передачу цих питань до компетенції національного законодавства. Згідно зі згаданим міжнародним актом «комерційне найменування вимагає охорони в усіх країнах Союзу без обов'язкового подання заявки чи реєстрації незалежно від того чи є воно частиною товарного знаку»²⁴.

Варто звернути увагу на визначення поняття «комерційне (фірмове) найменування» у Андському пакті (Картахенська угода 1993 р). Так, відповідно до нього, «комерційне найменування — це будь-яке позначення, що ідентифікує економічну діяльність, підприємство чи торговельний заклад». Також у даному нормативно правовому акті закріплено положення, що суб'єкт господарювання може мати не одне комерційне найменування а декілька. Україна не є учасницею даного міжнародного документу, проте, вважаємо, що деякі його положення можуть знайти місце і в національній правовій доктрині.

Аналізуючи положення Цивільного кодексу України, присвячені праву інтелектуальної власності на комерційне найменування, ми також не знайдемо самого поняття комерційного найменування. У ст. 489 Цивільного кодексу

---

²² Святоцький О. Д. Структура комерційного найменування. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2015. № 3. С. 19.

²³ Данілов М.Б. Найменування юридичної особи і комерційне найменування: проблема співвідношення, регулювання і захисту. Правова охорона комерційних позначень в Україні: проблеми теорії і практики. Київ. 2014. С. 121.

²⁴ Паризька конвенція про охорону промислової власності : від 20 березня 1883 р. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_123

України закріплені лише умови надання правової охорони комерційному найменуванню. Відповідно до ч. 1 ст. 489 Цивільного кодексу України «правова охорона надається комерційному найменуванню, якщо воно дає можливість вирізнити одну особу з-поміж інших та не вводить в оману споживачів щодо справжньої її діяльності»²⁵.

Варто зазначити, що сутність комерційного найменування, як і будь-якого правового явища, найбільш виражено проявляється через його функції. У науковій літературі вважається, що основною функцією комерційного найменування є індивідуалізація юридичної особи. Однак, крім неї виділяють також функцію рекламування, охоронну та заборонну.

Так, для виконання функції індивідуалізації фірмове найменування повинно мати вирізняльні властивості, які б не допускали змішування одного підприємства з іншими²⁶.

Функція рекламування виражається в тому, що фірмове найменування дає суспільству інформацію про те чи інше підприємство. Така інформація складається на основі ділової репутації та авторитету підприємства. Отже, рекламування за допомогою фірмових найменувань стимулює володільців таких найменувань до збереження доброї репутації на ринку.

Охоронна функція комерційного найменування полягає в повноваженнях, наданих законом власнику. Ця функція тісно пов'язана з функцією заборони. До наданих володільцю комерційного найменування повноважень належить право перешкоджати іншим особам неправомірно використовувати комерційне найменування, у тому числі забороняти таке використання. Фірмове найменування стоїть, з одного боку, на сторожі репутації власника цього найменування, а з іншого – реалізація охоронної функції здійснюється через

---

²⁵ Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

²⁶ Бошицький Ю.Л. Роль права в охороні комерційних позначень та інших об'єктів інтелектуальної власності. Судова апеляція. 2006. №4. С. 32.

заборону третім особам порушувати права власника, та користуватися схожим чи тотожним фірмовим найменуванням²⁷.

Отже, здійснивши аналіз правових норм які регулюють функціонування комерційного найменування, можна сказати, що закон наділяє юридичну особу, яка здійснює підприємницьку діяльність, правом мати комерційне (фірмове) найменування. Таке найменування може бути внесено до відповідного реєстру, внаслідок чого, у особи виникає пріоритетне право на його захист (положення (ч. 2 ст. 90; ч. 3 ст. 489 ЦК України та ч. 2 ст. 159 ГК України).

Однак, варто звернутися увагу, що відповідно до положень ч.2 ст. 489 ЦК України, «право інтелектуальної власності на комерційне найменування виникає з моменту його першого використання, без обов'язкової реєстрації і незалежно від того, чи є воно частиною торговельної марки». В свою чергу, правова охорона надається комерційному найменуванню, «якщо воно дає можливість виділити одну особу з поміж інших і не вводить в оману споживачів стосовно її справжньої діяльності» (ч. 1 ст. 489 ЦК України). Крім того, чинне законодавство дозволяє мати однакові комерційні найменування, проте, обов'язковою умовою є не введення в оману споживачів «стосовно товарів, які особою виготовляються та (або) реалізуються, і послуг, які нею надаються» (ч. 4 ст. 489 ЦК України).

На наш погляд така норма може мати місце лише тоді, коли підприємства, у яки однакове комерційне найменування не є конкурентами, тобто, реалізують різний товар або надають різні послуги. У протилежному ж випадку, найменування не буде виконувати функцію індивідуалізації²⁸.

Статтею 489 Цивільного кодексу України встановлюються загальні критерії надання комерційному найменуванню правової охорони. Виходячи зі змісту вищезазначеної статті Цивільного кодексу України, однією з вимог охороноздатності комерційного найменування є його здатність вирізнити особу

---

²⁷ Гончаренко О.В. Поняття фірмового найменування функції та принципи фірмового найменування. Наше право. № 13. 2013. С. 175.

²⁸ Кеєр Ю.В. Щодо співвідношення понять комерційного найменування, фірмового найменування, найменування юридичної особи. Правничий часопис Донецького університету. 2013. № 1. С. 273.

з-поміж інших. Зазвичай, це досягається за рахунок оригінального словесного чи зображувального позначення, яке використовується як комерційне найменування. Право на охорону комерційного найменування виникає з часу його першого використання. При цьому немає значення, чи зареєстроване комерційне найменування. Володільцем права на комерційне найменування є особа, яка його використала вперше. Всі інші особи не можуть користуватися комерційним найменуванням без дозволу його володільця²⁹.

Варто зазначити, що правова охорона надається усім видам комерційних найменувань, тобто як повному так і скороченому. У зв'язку з відсутністю достатнього правового регулювання комерційних найменувань, на теперішній час в Україні існує чимало проблемних питань, які є предметом палких спорів серед українських фахівців у сфері права інтелектуальної власності. Як нами вже зазначалось, відповідно до положень ст. 489 Цивільного кодексу України «право на комерційне найменування виникає з моменту фактичного використання цього найменування та охороняється без особливої реєстрації і незалежно від того, чи є комерційне найменування частиною торгівельної марки»³⁰.

Під майновими правами інтелектуальної власності на комерційне найменування прийнято розуміти права учасників цивільного обороту, передбачені ст. 490 Цивільного кодексу України, а саме:

- право використовувати комерційне найменування;
- право чинити перешкоди іншим особам, які неправомірно використовують комерційне найменування, в тому числі забороняти таке використання;
- інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

Суть цих майнових прав полягає в тому, що особі гарантується можливість виступати в цивільному обороті під власним комерційним

---

²⁹ Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

³⁰ Кодинець А.О. Засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг у цивільному праві України : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук : спец. 12.00.03. Київ, 2006. 20 с.

найменуванням та захищати свої права у встановленому порядку. Особа, права якої на комерційне найменування порушені, може також звернутися до суду для захисту своїх прав цивільно-правовими способами. Особа, яка використовує чуже комерційне найменування, на вимогу його власника зобов'язана припинити таке використання і відшкодувати завдані збитки.

Однак, на сьогодні, не достатньо врегульованим залишається питання стосовно чіткої кваліфікації порушень прав на комерційне найменування. Останнім часом значного поширення набуло використання комерційного найменування без дозволу володільця як доменних імен, неправомірне використання комерційного найменування у торговельних марках чи тотожного комерційного найменування, права на які належать іншим особам.

Проаналізувавши законодавство України, а також підходи вчених, то можна зробити висновок, що комерційне найменування – це засіб індивідуалізації конкретного суб'єкта господарювання, тобто воно використовується для здійснення власної підприємницької (господарської) діяльності, а саме для вирізнення серед інших, на національному і світовому ринках. На відміну від найменування юридичної особи, комерційне найменування може відчужуватись при продажі цілісного майнового комплексу. Це і є основною відмінністю цих двох понять хоча, на практиці, ці два найменування можуть як співпадати, так і відрізнятись один від одного. Важливо зазначити і те, що комерційне найменування має містити вказівку на організаційно - правову форму юридичної особи, а також на власну назву.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Історія виникнення такого об'єкту інтелектуальної власності як комерційні найменування має давнє коріння. У той же час погляди на природу зазначеного об'єкту змінювалися, сучасне ж законодавство та науковці-цивілісти підтримують позицію ідентифікації самої юридичної особи за допомогою комерційних найменувань, а не її власника.

У зв'язку з відсутністю достатнього правового регулювання комерційних найменувань натеper в Україні існує чимало проблемних питань, які є предметом палких суперечок серед українських фахівців у сфері права інтелектуальної власності.

Зокрема, потребує законодавчого закріплення поняття комерційного найменування, приведення у відповідність усіх нормативно – правових актів, які містять різні норми щодо цього поняття, а саме, комерційне чи фірмове найменування. Логічним варіантом вирішення цього питання є створення окремого закону. Зокрема, у цьому законі необхідно надати чітке визначення поняттю комерційного найменування, визначити коло суб'єктів, які безпосередньо мають право на комерційне найменування, окреслити позначення (словесні чи зображувальні), що має містити комерційне найменування у своїй структурі, визначити загальний порядок реєстрації такого виду найменування і встановити чи дійсно необхідна державна реєстрація комерційного найменування, для того, щоб у подальшому суб'єкт господарювання міг захистити своє законне право на фірмове (комерційне) найменування.

Також, доцільним є створення певного порядку реєстрації комерційних найменувань, це допоможе уникнути появи суб'єктів підприємницької діяльності з однаковим комерційним найменуванням, здатним ввести в оману споживача, також це дозволило б чітко визначити момент виникнення прав на нього, щоб це дало переважне право для суддів, на власний розсуд, не

встановлювати момент виникнення права на комерційне найменування, що взагалі ускладнює розуміння та встановлення предмету спору.

Крім того, у сучасних ринкових умовах боротьби за споживача чітка ідентифікація юридичної особи та його діяльності стає все більш актуальною. Роль позначень, які відокремлюють одного суб'єкта господарювання від іншого, закріплюють за юридичною особою певний позитивний імідж, крім цього зростає кількість судових справ, щодо комерційних найменувань, що свідчить про нагальну необхідність конкретизації норм законодавства в цій сфері, введення дієвих механізмів правової охорони.

РОЗДІЛ 2. КОМЕРЦІЙНЕ НАЙМЕНУВАННЯ ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

2.1. Поняття комерційного найменування, співвідношення з іншими об'єктами інтелектуальної власності

У першому розділі роботи, ми досліджували теоретичне та нормативно – правове забезпечення функціонування комерційного найменування, і опосередковано зачепили поняття комерційного найменування.

Так, нами було зазначено, що надання визначення поняття «комерційне найменування» на сьогодні у науці є дискусійним. Перш за все, це пов'язано із тим, що найголовніший нормативно-правовий акт в галузі цивільного права, а також єдиний акт сучасного законодавства, що містить норми в сфері регулювання відносин що виникають з приводу комерційних найменувань, Цивільний кодекс України не містить визначення поняття такого об'єкту, встановлюючи лише критерії надання правової охорони комерційних найменувань.

Отже, що ж необхідно розуміти під поняттям комерційне найменування? Наприклад, Святоцький О.Д. визначає комерційне найменування як «позначення, що відноситься до розпізнавальних знаків, і служить для розпізнавання підприємства, виділення його серед інших»³¹. Такий науковець як Данілов М.Б. зазначає, що «комерційне найменування це загальновідомий знак (торговельна марка), який використовується для маркування продукції та назви бізнесу, до який відноситься і формений одяг співробітників, стиль комерційних приміщень тощо»³². Малиновська Т.М., досліджуючи способи індивідуалізації суб'єктів підприємницької діяльності, зазначає, що «фірма є найменуванням, основним засобом індивідуалізації юридичної особи поряд із

---

³¹ Святоцький О. Д. Структура комерційного найменування. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2015. № 3. С. 21.

³² Данілов М.Б. Найменування юридичної особи і комерційне найменування: проблема співвідношення, регулювання і захисту. Правова охорона комерційних позначень в Україні: проблеми теорії і практики. Київ. 2014. С. 121.

визначенням місця її перебування. В основі розуміння юридичної функції фірми як найменування організації є потреба забезпечення персоніфікації участі юридичних осіб у цивільному обороті, як одна з основних ознак, наявність якої з-поміж інших необхідна для визнання організації суб'єктом права. Таким чином, найменування є необхідною умовою вирізнення юридичної особи, з кола інших»³³.

Варто зазначити, що Паризькою конвенцією про охорону промислової власності 1883 р. закріплено принцип охорони комерційних найменувань у країнах-членах, однак у ній відсутнє саме визначення поняття комерційного найменування, також відсутній і механізм надання йому правової охорони, лише вказується на передачу цих питань до компетенції національного законодавства. Згідно зі згаданим міжнародним актом «комерційне найменування вимагає охорони в усіх країнах Союзу без обов'язкового подання заявки чи реєстрації незалежно від того чи є воно частиною товарного знаку»³⁴.

Отже, виходячи з вищевикладеного, під комерційним найменуванням слід розуміти засіб індивідуалізації суб'єкта, що дає змогу відрізнити його з-поміж інших.

Однак, у цивільному та господарському праві є і інші засоби індивідуалізації суб'єкта господарської діяльності. Тому, важливим моментом є вміння відрізнити їх один від одного.

Перш за все, необхідно звернути увагу на співвідношення поняття комерційне та фірмове найменування. Це питання є одним із найбільш дискусійних, оскільки серед науковців існує дві позиції: прихильники першої вважають, що ці поняття є ідентичними та застосовують між ними знак рівності; прихильники ж другої вважають, що ці явища є різними поняттями.

---

³³ Малиновська Т. М. Індивідуалізація суб'єктів підприємницької діяльності : автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.03 .Нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2008. С. 9.

³⁴ Паризька конвенція про охорону промислової власності : від 20 березня 1883 р. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_123

Науковці, що схилиються до першої позиції, таким наприклад є Іщук С.І.³⁵, обґрунтовують це тим, що у чинних нормативно – правових актах, використовується поняття «комерційне найменування» регулюючі ті відносини, які у попередньому законодавстві регулювало поняття «фірмове найменування». Крім того, у деяких статтях застосовується конструкція «комерційне (фірмове) найменування», що дає усі підстави вважати їх одним цілим.

Що стосується іншої позиції, то там позиції авторів обумовлюються іншим. Так, наприклад Кривошеїна І.В., висловлює точку зору, що поняття «комерційне найменування» є ширшим ніж «фірмове найменування». Зокрема, вона вказує, що «з назви «фірмове найменування» впливає його приналежність саме структурі, організації, підприємству. Поняття ж комерційного найменування можна розглядати як таке, що може належати будь-якому суб'єктові (як юридичній, так і фізичній особі), котрий здійснює комерційну діяльність. Наголошується, що принципова відмінність комерційного найменування від фірмового полягає в тому, що останнє може використовуватися лише юридичними особами, тоді як учасниками господарської діяльності можуть бути, скажімо, і приватні підприємці без статусу юридичної особи»³⁶.

Ми більше схилиємося до науковців першої групи, які вважають «комерційне найменування» та «фірмове найменування» синонімами. Оскільки, при здійсненні цього дослідження, ми не знайшли цілком повного та обґрунтованого підходу, який пояснював би їх різницю та виокремлення.

Однак, комерційне найменування співвідносить не лише із фірмовим найменування. Ще одним засобом індивідуалізації суб'єкта господарювання є найменування юридичної особи. Так, зі статті 90 Цивільного кодексу України вбачається, «юридична особа повинна мати своє найменування, яке містить

---

³⁵ Іщук С.І. Право інтелектуальної власності на комерційне (фірмове) найменування : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 . Київ, 2009. 20 с.

³⁶ Кривошеїна І.В. Фірмове найменування: регулювання та правова охорона за законодавством України : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук : спец. 12.00.03. Київ, 2007. С. 11.

інформацію про її організаційно-правову форму, а найменування установи повинно містити інформацію про характер її діяльності. Воно може бути повним або скороченим. Найменування юридичної особи вказується в її установчих документах і вноситься в єдиний державний реєстр»³⁷.

Грунтуючись на положеннях чинного законодавства можна виділити основні функції найменування юридичної особи. Отже, найменування юридичної особи виконує наступні функції:

- 1) дистинктивну функцію (індивідуалізація): вона покликана:
  - давати змогу особі виділитись під своїм найменуванням серед вже існуючих осіб;
  - не призводити до змішування суб'єктів на ринку товарів і послуг. Вищенаведений висновок про те, що таку функцію виконує не все найменування, а лише друга його частина — назва, витікає із заборони використання в якості назви посилання на організаційно-правову форму, яка сама по собі не дозволить вирізнити особу серед інших.
- 2) інформативна. Тобто найменування повинно давати змогу споживачеві або контрагентові зрозуміти напрямок діяльності конкретної юридичної особи. На це вказують вимоги законодавства стосовно організаційно-правової форми, предмету діяльності тощо. Слід зазначити, що таку функцію може використовувати як все найменування, так і лише його перша частина — організаційно-правова форма, адже і назва може містити слова або словосполучення, що також будуть вказувати на предмет діяльності юридичної особи.
- 3) забезпечувальна. Вона витікає із процедури реєстрації найменування і внесення даних в Єдиний державний реєстр юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців, а також у відмові в реєстрації особи з

---

³⁷ Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

тотожним найменуванням, що забезпечує абсолютний характер права на такий об'єкт особистих немайнових благ³⁸.

Функції комерційного найменування ми досліджували у першому розділі, саме тому, можемо сказати, що функції найменування юридичної особи та комерційного найменування співпадають. Єдиною різницею цих двох інститутів є те, що комерційне найменування можуть мати лише підприємницькі товариства, а найменування – усі юридичні особи.

У пункті 78 Постанови Пленуму Вищого господарського суду України від 17.10.2012 № 12, вказано, що «комерційне (фірмове) найменування необхідно відрізнити від найменування юридичної особи (ч. 1 ст. 90 Цивільного кодексу України); найменування юридичної особи не є об'єктом права інтелектуальної власності, оскільки пов'язані з його використанням правовідносини регулюються переважно нормами корпоративного законодавства. Найменуванням юридичної особи є назва, яка індивідуалізує юридичну особу в сукупності його прав і обов'язків як самостійного суб'єкта права. Таке найменування є для юридичної особи тим самим, що для фізичної особи її ім'я. Його виникнення слід пов'язувати з датою державної реєстрації юридичної особи. Фірмовим (комерційним) найменуванням є назва, якою юридична особа або громадянин, який здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи, позначають себе на ринку і яка використовується для їх ідентифікації в господарських (комерційних) відносинах»³⁹.

Також, у науці досліджується питання співвідношення комерційного найменування із доменним ім'ям. Доменні іменна та комерційні найменування вважають досить спорідненими явищами з огляду на їх призначенні. У науці висловлюються думки що оскільки доменні імена виконують функцію ідентифікації юридичної особи, та є засобом просування товарів і послуг то

---

³⁸ Кеер Ю.В. Щодо співвідношення понять комерційного найменування, фірмового найменування, найменування юридичної особи. Правничий часопис Донецького університету. 2013. № 1. С. 273.

³⁹ Постанова Пленуму Вищого господарського суду України «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності» №12 від 17.10.2012. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0012600-12#Text>

вони з комерційним найменуванням виконують одні і ті ж функції. Єдине що доменні іменна популяризують юридичну особу за допомогою Інтернет, а комерційне найменування – здебільшого у реальному житті. Варто зазначити, о дійсно, як свідчить практика, вдале доменне ім'я сьогодні для комерційної організації є серйозним комерційним активом. Інколи — не менш цінним, аніж товарний знак або фірмове найменування⁴⁰.

Отже, як бачимо, комерційне найменування є доволі складним явищем, яке підлягає дослідженням з усіх сторін, оскільки ні його поняття, ні його співвідношення із іншими об'єктами інтелектуальної власності не врегульовано законодавчо, а відтак, породжує низку дискусій.

---

⁴⁰ Мацкевич О. Співвідношення комерційного найменування та доменного імені. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2014. №3. С. 48.

2.2. Зміст прав на комерційне найменування

Питання виникнення прав на комерційне найменування та їх зміст регулюється Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України та Законом України «Про захист від недобросовісної конкуренції».

Так, Цивільний кодекс України у статті 490 закріплює перелік майнових прав на комерційне найменування, а саме:

- «1) право на використання комерційного найменування;
- 2) право перешкоджати іншим особам неправомірно використовувати комерційне найменування, в тому числі забороняти таке використання;
- 3) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом»⁴¹.

На жаль, даний нормативно правовий акт не розкриває повністю зміст майнових прав на комерційне найменування.

Як вказує Яворська О.С., «створення та перше використання комерційного найменування породжує виняткове абсолютне правовідношення, зміст якого складає право суб'єкта використовувати комерційне найменування як засіб своєї індивідуалізації та індивідуалізації товарів, робіт, послуг, які він виробляє та/або надає. Усі інші учасники правовідносин не мають права використовувати це найменування та не повинні перешкоджати у його здійсненні суб'єктові, який володіє відповідними правами»⁴².

Реалізація права на використання комерційного найменування відбувається внаслідок застосування такого найменування в господарських та цивільних відносинах, з метою ідентифікації та виокремлення даної особи. Це використання є доволі широким та проявляється зокрема у таких діях:

- вказування комерційного найменування у договорах (цивільних чи господарських) у графі «найменування сторони»;
- використання комерційного найменування під час здійснення реклами: на банерах, сіті-лайтах, веб-сайтах, соціальних мережах тощо;

⁴¹ Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

⁴² Інтелектуальне право України / за заг. ред. проф. О.С. Яворської. Тернопіль : Підручники і посібники, 2016. С. 335.

- використання комерційного найменування шляхом зазначення його на внутрішніх та зовнішніх документах підприємства: накази, запити, розпорядження, претензії, відповіді, тощо.
- використання комерційного найменування на товарах, роботах, послугах, які виробляє або надає суб'єкт господарювання;
- використання комерційного найменування у будь-яких публічних згадуваннях про суб'єкта відповідних прав (різні публікації, презентації, реєстри, збірники, конкурси, поліграфічна продукція тощо)⁴³.

Однією із характеристик майнового права на комерційне найменування яка потребує детального аналізу є виключність права на комерційне найменування. Варто зазначати, що чинне національне законодавство є не надто суворим у цьому аспекті. Так, положення ч. 4 ст. 489 Цивільного кодексу України дозволяють мати однакові комерційні найменування суб'єктам господарювання, однак за умови, якщо це не вводить в оману споживачів щодо вироблених суб'єктами товарів, робіт чи послуг.

По суті, інститут виключного права передбачає «юридичну монополію», однак, її реалізація є неможливою у сучасному світі, оскільки на ринку може існувати безліч підприємств, які займаються різними видами діяльності (послуги, товари, тощо), проте мають тотожні або схожі комерційні найменування. Очевидно, що для таких юридичних осіб абсолютно виключні права на комерційне найменування означатимуть не реалізацію їх інтересів в цивільному обороті, а додаткові витрати для захисту комерційного (фірмового) найменування⁴⁴. Саме тому, ця норма має бути, і ми погоджуємося із законодавцем.

Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції», говорить про те, що «неправомірним є використання імені, комерційного (фірмового)

---

⁴³ Андрейчук Л. Майнові права інтелектуальної власності на комерційне найменування. Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2017. Випуск 65. С. 126.

⁴⁴ Ішук С.О. Особливості суб'єктивного права інтелектуальної власності на комерційне (фірмове) найменування. Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія «Право». 2010. №1. С. 2.

найменування, торговельної марки (знаку для товарів і послуг), рекламних матеріалів, оформлення упаковки товарів та періодичних видань, інших позначень без дозволу (згоди) суб'єкта господарювання, який почав використовувати їх або схожі на них позначення раніше у своїй господарській діяльності, що може призвести або призвело до змішування з діяльністю такого суб'єкта господарювання. При цьому, при встановленні «схожості» словесних позначень ураховується звукова (фонетична), графічна (візуальна) та смислова (семантична) схожість»⁴⁵.

Цивільний кодекс України та Господарський кодекс України не містять прямих вказівок на тотожність чи схожість комерційних (фірмових) найменувань при їх захисті. Деякі науковці вказують, що це призводить до певних практичних проблем. Так, правило ч. 1 ст. 490 Цивільного кодексу України визначає право особи «перешкоджати неправомірному використанню комерційних найменувань і забороняти таке використання», норма ч. 5 ст. 159 Господарського кодексу України встановлює «обов'язок особи, яка неправомірно використовує чуже комерційне найменування, припинити таке використання на вимогу власника та відшкодувати завдані збитки». Однак, ні та ні інша норма не надають деталізацію того, що потрібно розуміти під неправомірним використанням комерційного (фірмового) найменування, а також, не зрозумілим є розповсюджується це на схожі чи на тотожні комерційні найменування.

В свою чергу, слід звернути увагу на те, що положення ч. 4 ст. 489 ЦК України, які обмежують виключне право, містить поняття «однакові». Тобто, якщо тлумачити цю норму, то можна говорити про те, що законодавством встановлюється заборона на існування лише однакових комерційних найменувань. Відсутність чіткого трактування вказаної ситуації законодавцем впливає на судову практику, яка по суті при реалізації принципу виключності

---

⁴⁵ Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 07.06.1996 року. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80#Text>

комерційного найменування опирається не на конкретні норми закону, а керується загальними інтересами учасників цивільного обороту⁴⁶.

Слід не забувати і про те, що під час використання комерційного найменування, застосуванню підлягають і загальні норми, а саме, передбачені статтею 13 ЦК України межі реалізації прав. Так, відповідно до цих положень, суб'єкт господарювання, при здійсненні своїх прав зобов'язаний утримуватися від дій, які могли б порушити права інших осіб. Таким чином, переносячи ці норми на використання комерційного найменування, ми розуміємо, що при його використанні суб'єкт господарювання має керуватися не тільки своїми інтересами, а й ураховувати інтереси споживача, а також, інших суб'єктів господарювання. Чинним законодавством прямо встановлено, що «використовуване комерційне найменування не може вводити в оману споживача». Не допускаються дії особи, що вчиняються з наміром завдати шкоди іншій особі, а також зловживання правом в інших формах. Таку норму, закріплену у ч. 3 ст. 13 Цивільного кодексу України, у судовій практиці використовують у поєднанні з іншими спеціальними нормами, порушення яких допустив суб'єкт, що здійснює право. Щодо реалізації прав на комерційне найменування саме з наміром завдати шкоди іншій особі, таку ситуацію важко спрогнозувати. На практиці непоодинокими є випадки використання чужого комерційного найменування (зловживання чужими правами) з метою отримання неправомірної вигоди від просування на ринку фірми, товарів, робіт, послуг під чужим (добре відомим, «розкрученим», популярним) іменем⁴⁷.

---

⁴⁶ Ішук С.О. Особливості суб'єктивного права інтелектуальної власності на комерційне (фірмове) найменування. Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія «Право». 2010. №1. С. 5.

⁴⁷ Андрейчук Л. Майнові права інтелектуальної власності на комерційне найменування. Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2017. Випуск 65. С. 128.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Отже, провівши дослідження щодо визначення поняття комерційного найменування та прав його здійснення, слід зазначити наступне.

Під комерційним найменуванням слід розуміти засіб індивідуалізації суб'єкта, що дає змогу відрізнити його з-поміж інших. Воно є засобом, який суб'єкти господарювання можуть використовувати для своєї індивідуалізації поряд із власним іменем або найменуванням.

Однак, комерційне найменування є не єдиним об'єктом інтелектуальної власності, який відповідає за індивідуалізацію суб'єкта, а тому, важливим є необхідність розуміння їх співвідношення.

Варто зазначити, що фірмове найменування і інші об'єкти інтелектуальної власності, такі як найменування юридичної особи, чітко не розмежовується в чинному законодавстві, що може призводити до помилкового розуміння цих категорій (їх ототожнення або сприйняття комерційного найменування як скороченого найменування юридичної особи), але якщо проаналізувати відповідні положення законодавства, стає зрозумілим, що комерційне (фірмове) найменування та найменування юридичної особи є різними правовими категоріями, які різняться за багатьма критеріями.

До майнових прав інтелектуальної власності на комерційне найменування належать: право на використання комерційного найменування, право перешкоджати іншим особам неправомірно використовувати комерційне найменування, в тому числі забороняти таке використання.

Варто також зазначити, що перелік майнових прав інтелектуальної власності не є вичерпним, оскільки у Цивільному кодексі України йдеться, окрім окремих визначених майнових прав також і про інші (непоіменовані) права, встановлені законом, а на сьогодні відсутні будь-які законодавчі акти, що встановлюють (чи загалом регулюють) відносини інтелектуальної власності на комерційне найменування.

Доволі неврегульованим питанням є закріпленій у ч. 4 ст. 489 Цивільного кодексу України, дозвіл мати однакові комерційні найменування декільком суб'єктам, якщо це не вводить в оману споживачів. Однак, використання слова «однакові» у конструкції даної норми є недостатнім, на нашу думку, оскільки тоді вказану норму не можна застосувати наприклад до схожих за ступенем змішування понять, про що свідчить і судова практика. Саме тому, пропонуємо внести зміни та доповнення до законодавства: ч. 4. ст. 489 Цивільного кодексу України доповнити словами «схожі до ступеня змішування» та викласти в наступній редакції: «Особи можуть мати однакові або схожі до ступеня змішування комерційні найменування, якщо це не вводить в оману споживачів щодо товарів, які вони виробляють та (або) реалізують, та послуг, які ними надаються, чи робіт, які вони виконують».

РОЗДІЛ 3. ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ КОМЕРЦІЙНИХ НАЙМЕНУВАНЬ.

3.1. Проблемні питання, які виникають при здійсненні правової охорони комерційних найменувань у господарській діяльності.

У попередніх розділах нами надавалось поняття комерційному найменуванню та було встановлено, що це засіб індивідуалізації суб'єкта господарювання. Також, нами розкривалось поняття суб'єкта господарювання, та проблемні питання, які виникають з цього приводу.

Тобто, ми встановили, що комерційне найменування нерозривно пов'язано із суб'єктами господарювання та їх діяльністю. Наразі ж пропонуємо дослідити проблемні питання які виникають при здійсненні правової охорони комерційних найменувань у господарській діяльності.

Для окреслення цих питань та запропонування шляхів їх вирішення, необхідним є спершу розкрити поняття господарської діяльності.

Поняття господарської діяльності має суттєву наукову проробку та знайшло своє відображення в різних законодавчих актах. Підвищена увага до цієї дефініції пов'язана з тим, що вона є центральною в господарському праві, оскільки є його безпосереднім предметом, а побудова господарського законодавства, власне, і здійснюється з метою належного забезпечення ведення господарської діяльності.

Так, у ч. 1 ст. 3 Господарського кодексу України, зазначено, що «під господарською діяльністю у цьому Кодексі розуміється діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність»⁴⁸.

---

⁴⁸ Господарський кодекс України від 16.01.2003 року. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>

У частині 2 цієї ж статті зазначено, «господарська діяльність, що здійснюється для досягнення економічних і соціальних результатів та з метою одержання прибутку, є підприємництвом, а суб'єкти підприємництва - підприємцями. Господарська діяльність може здійснюватись і без мети одержання прибутку (некомерційна господарська діяльність)»⁴⁹.

Відповідно до підпункту 14.1.36 пункту 14.1 статті 14 Податкового кодексу України, «господарська діяльність - діяльність особи, що пов'язана з виробництвом (виготовленням) та/або реалізацією товарів, виконанням робіт, наданням послуг, спрямована на отримання доходу і проводиться такою особою самостійно та/або через свої відокремлені підрозділи, а також через будь-яку іншу особу, що діє на користь першої особи, зокрема за договорами комісії, доручення та агентськими договорами»⁵⁰.

Отже, як бачимо, законодавчі визначення поняття «господарська діяльність» різняться. Варто зазначити, що у науці також немає єдиного погляду на визначення господарської діяльності. Так, колектив авторів на чолі з Д.В. Задихайло пропонує дати таке доктринальне визначення господарської діяльності: «господарська діяльність – це така суспільно корисна діяльність суб'єктів господарювання щодо виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг з метою їх реалізації за плату (як товару), що ґрунтується на поєднанні приватних і публічних інтересів і здійснюється професійно»⁵¹.

Інші науковці, пропонують таке визначення: «господарська діяльність це діяльність, яка пов'язана із виробництвом та реалізацією продукції, виконанням робіт та наданням послуг, а також із забезпеченням їх виробників необхідними ресурсами»⁵².

---

⁴⁹ Господарський кодекс України від 16.01.2003 року. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>

⁵⁰ Податковий кодекс України від 02.12.2010 року. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

⁵¹ Господарське право : підручник .Д.В. Задихайло, В.М. Пашков, Р.П. Бойчук та ін. ; за заг. ред. Д.В. Задихайло, В.М. Пашкова. Х. : Право, 2012. С. 21.

⁵² Господарське право : підручник .В.К. Мамутов, Г.Л. Знаменський, К.С. Хахулін та ін.; за заг. ред.В.К. Мамутова. К. : Юрінком Інтер, 2002. С. 9.

Отже, враховуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що під господарською діяльністю розуміється будь-яка (як підприємницька так і ні) діяльність пов'язана із виробництвом, обміном, переробкою матеріальних та нематеріальних благ, що виражаються у формі товар, яка здійснюється суб'єктами господарювання.

Визначившись із поняттям господарської діяльності, перейдемо до визначення проблемних питань, які виникають при здійсненні правової охорони комерційних найменувань, під час здійснення такої діяльності.

Здійснюючи господарську діяльність суб'єкт має діяти відповідно до норм чинного законодавства, правил ділового обороту, звичаїв, тощо.

Першим проблемним питанням охорони права на комерційне найменування у господарській діяльності є визначення моменту виникнення цього права. У попередніх розділах ми опосередковано згадували про цю проблему, але не вдавались у її детальний аналіз. Так, у ч. 2 ст. 489 Цивільного кодексу України містить положення наступного змісту: «право інтелектуальної власності на комерційне найменування є чинним з моменту першого використання цього найменування та охороняється без обов'язкового подання заявки на нього чи його реєстрації і незалежно від того, є чи не є комерційне найменування частиною торговельної марки»⁵³.

Однак, ми вважаємо, що словосполучення «момент першого використання» є не зовсім правильним, оскільки породжує дуже багато проблем. Досить складно буває на практиці, чи під час розгляду справи судом, чітко встановити момент такого фактичного використання.

Чи можна вважати закріплення в установчих документах юридичної особи її комерційного найменування підставою виникнення прав на нього? Чи буде достатнім для виникнення такого права виготовити упаковку для продукції з нанесенням на неї комерційного найменування? У зазначених прикладах про існування цього найменування буде відомо обмеженому колу осіб, які безпосередньо пов'язані з юридичною особою. З іншої сторони, чи слід

---

⁵³ Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

момент першого використання пов'язувати з доведенням комерційного найменування до широкого загалу. Наприклад, коли воно використовується у рекламі або товар було представлено на виставці в упаковці з нанесеним комерційним найменуванням. У такому випадку це найменування стає відомим необмеженому колу осіб⁵⁴.

Деякі науковці вважають, що моментом першого використання комерційного найменування суб'єктом господарювання є перша угода укладена таким суб'єктом. Однак, ми не можемо погодитися із такою думкою з огляду на наступне. Укладання угод суб'єкт господарювання здійснює під своїм найменуванням як юридичної особи або прізвищем, якщо він є фізичною особою – підприємцем. В свою чергу, нами вище розглядалися питання відмінності цих двох засобів індивідуалізації суб'єкта господарювання, і ми розуміємо, що це різні речі. Так, найменування юридичної особи слугує ідентифікації конкретного суб'єкта господарювання у відносинах з державою в особі її органів та третіми особами – суб'єктами господарювання, а також споживачами. Комерційне найменування ж у першу чергу ідентифікує суб'єкта господарювання (точніше – його бізнес) у його відносинах зі споживачем товарів (послуг) та формує в останнього взаємозв'язок між якістю продукту та його виробником»⁵⁵.

Інші науковці вважають, що в Україні права на комерційне найменування виникають здебільшого із моменту державної реєстрації підприємства та внесення даних про нього до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців. Проте, ми також не можемо погодитися із такою думкою, адже внесення відомостей про суб'єкта господарювання до реєстру, не означає використання ним комерційного найменування. Так, відповідно до словника, «термін «використання» - означає процес дії, який пов'язаний за

---

⁵⁴ Басай О. В. Первинні підстави виникнення прав інтелектуальної власності. Наукові праці НУ ОЮА. 2012. С. 387-388.

⁵⁵ Денисова Р. О. Повноваження суб'єктів господарювання щодо використання комерційного найменування. Право та інноваційне суспільство. 2014. №2(3). С. 34.

змістом з дієсловом використовувати. Тобто застосування чого-то з користю або вигодою для себе»⁵⁶.

Отже, здійснюючи реєстрацію суб'єкта господарювання у державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців не означає використання ним комерційного найменування.

У Постанові Пленуму Постанова Пленуму Вищого господарського суду України «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності» №12 від 17.10.2012, у пункті 80 вказується, що «момент першого використання комерційного (фірмового) найменування може встановлюватися за даними державної реєстрації юридичної особи або фізичної особи - суб'єкта господарювання, фінансової і технічної документації (рахунки, накладні, технічні умови), рекламних матеріалів, охоронних документів на об'єкти промислової власності (патенти на промислові зразки, деклараційні патенти на винаходи), реєстрації доменного імені тощо»⁵⁷.

Враховуючи сутність комерційного найменування як засобу індивідуалізації, до форм використання комерційного найменування належить використання його на товарах, їх упаковці, в рекламі, проспектах, рахунках, друкованих виданнях, офіційних бланках, вивісках та іншій документації. Саме тому, на нашу думку, найбільш правильним є розуміння використання комерційного найменування у цих формах. Однак, не можливо визначити момент першого використання комерційного найменування.

Нами у попередніх розділах вже акцентувалась увага на необхідності та доцільності створення реєстру комерційних найменувань. Саме тому, вважаємо, що у положення ч. 2 ст. 489 Цивільного кодексу України необхідно внести зміни, якими визначити момент, з якого виникає право на охорону комерційного найменування більш точно, а саме, викласти положення ч. 2 ст.

---

⁵⁶ Плевако Н.В. Поняття фірмового найменування. Право і безпека. 2012. №3. С. 315.

⁵⁷ Постанова Пленуму Вищого господарського суду України «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності» №12 від 17.10.2012. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0012600-12#Text>

489 Цивільного кодексу України у наступній редакції: «Право інтелектуальної власності на комерційне найменування є чинним з моменту його реєстрації у єдиному реєстрі комерційних найменувань».

Також, проблемними на практиці є застосування положень ч. 4 ст. 489 Цивільного кодексу України, за змістом якої «особи можуть мати однакові комерційні найменування, якщо це не вводить в оману споживачів щодо товарів, які вони виробляють та (або) реалізують, та послуг, які ними надаються»⁵⁸.

Застосування словосполучення «якщо це не вводить в оману споживачів» знову ж таки є оціночним у даному випадку, і як наслідок, призводить до надмірного навантаження судової влади, експертних установ, які у подальшому використовуються суб'єкти господарювання для вирішення спорів та дослідження питань чи є комерційні найменування тотожними чи ні. Не існує жодного нормативного документу, який би визначав критерії введення в оману споживачів саме щодо комерційного найменування.

Так, наприклад, у сфері охорони прав на знаки для товарів і послуг, існують Правила складання, подання та розгляду заявки на видачу свідоцтва України на знак для товарів і послуг, у редакції, затвердженій Наказом Державного патентного відомства України від 20.08.1997 р. № 72 , у пункті 4.3.1.9 яких вказано: «До позначень, що є оманливими або такими, що можуть ввести в оману щодо товару, послуги або особи, яка виробляє товар або надає послугу, відносяться позначення, які породжують у свідомості споживача асоціації, пов'язані з певною якістю, географічним походженням товарів або послуг або з певним виробником, які насправді не відповідають дійсності. Позначення може бути визнане оманливим або таким, що здатне вводити в оману, коли є очевидним, що воно в процесі використання як знака не виключає небезпеку введення в оману споживача»⁵⁹.

⁵⁸ Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

⁵⁹ Правила складання, подання та розгляду заявки на видачу свідоцтва України на знак для товарів і послуг, у редакції, затвердженій Наказом Державного патентного відомства України від 20.08.1997 р. № 72. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0276-95#Text>

Звісно, розглядаючи спір у справах про комерційне найменування, суди можуть шляхом застосування аналогії закону та права застосувати положення цього нормативно–правового акту. Однак, правильнішим, на нашу думку, було б створення окремого нормативно-правового акту, який би визначав критерії «оманливості» у сфері комерційних найменувань.

Отже, як бачимо, інститут охорони комерційного найменування під час здійснення господарської діяльності має низку проблемних питань, вирішення яких можливе, на нашу думку, лише шляхом внесення відповідних змін до чинного законодавства, а також, шляхом прийняття нових нормативно–правових актів з цього питання.

3.2. Перспективи розвитку законодавства і судової практики щодо правової охорони комерційних найменувань.

За останнє десятиріччя в Україні зроблена велика законодавчо адаптаційна робота у сфері інтелектуальної власності. Але доцільно врахувати здобутки та досвід європейських країн на ниві нормотворчості стосовно тих об'єктів, які не знайшли належного розкриття в українській юридичній науці, зокрема комерційного найменування. Зазначений об'єкт інтелектуальної власності є доволі складним як у теорії цивільного права, так і на практиці його використання й охорони, що нами було доведено у вищевикладених розділах. Це зумовлено рядом причин, основною з яких є відсутність чіткого, уніфікованого законодавчого регулювання фірмових найменувань як в Україні, так і в країнах Європейського Союзу.

Так, вважаємо, оскільки Україна тримає курс до європейської спільноти, важливим є дослідження деяких аспектів правового регулювання охорони комерційних найменувань у зарубіжних країнах, щоб визначити, чи доцільним є запозичення досвіду цих країн для покращення законодавчого апарату України у цій галузі.

Так, наприклад у Франції, передбачається реєстрація комерційного найменування двома способами: внесення до торгових реєстрів, що ведуться комерційними судами; шляхом реєстрації комерційного найменування як торговельної марки⁶⁰.

Охорона фірмових найменувань у цій країні, передбачається лише в межах певної території, за винятком випадку, якщо найменування є відомим у всій країні. При цьому, при реєстрації компаній або внесенні фірмового найменування до реєстрів перевірка як найменувань корпорацій, так і комерційних найменувань з раніше існуючими не здійснюється. Лише торговельна марка відповідно до французького законодавства не може бути

---

⁶⁰ Право інтелектуальної власності Європейського Союзу та законодавство України / За ред. Ю.М. Капіци. К.: Слово, 2006. С. 49.

zareestrowana u wypadku, коли є можливість сплутати її з уже існуючими найменуванням корпорації або з комерційним найменуванням, що відомі на території Франції⁶¹.

Цікавим прикладом правового регулювання комерційних найменувань можуть також слугувати законодавства Швеції, Данії та Фінляндії, які одні з перших серед держав-членів Європейського Союзу закріпили їх правове регулювання на законодавчому рівні. Так, до засобів індивідуалізації у цивільному праві Швеції належать не тільки фірма, а й вторинний символ (secondary symbol/bifirma). Для збірної назви комерційних позначень та вторинних символів у законі Швеції «Про ідентифікаційні позначення» 1974 р. введено загальний термін «символи підприємницької діяльності» (business symbols)⁶².

У Фінляндії комерційне найменування набуває охорони за умови його реєстрації. Особливістю законодавства Фінляндії є положення викладені у ст. 10 закону «Про фірмові найменування», які передбачають, що «фірмове найменування не підлягає реєстрації без відповідної згоди, якщо воно містить елементи, які:

- можуть бути сприйняті в якості чужого імені виконавця (артиста) або назви іншої особи, ім'я, за виключенням еквівалентного найменування, що відноситься до людини, з дня смерті якої пройшов тривалий час, або, якщо воно містить елементи, що можуть бути прийняті в якості назви фонду, асоціації або схожої юридичної особи;
- охороняються як літературний чи художній твір;
- є захищеним національним/міжнародним позначенням або скороченим позначенням;

---

⁶¹ Protection of Corporate Names: A Country by Country Survey. International Trademark Association, New-York. FR-1. 2001. P. 31.

⁶² Act on Identification Designation for Legal Entities of Sweden 1974 («Lag om identitetsbeteckning för juridiska personer m.fl.»). Art. 1. URL: <https://www.legislationline.org/legislation/country/1/section/legislation/topic/1>

- можна сплутати з вже захищеним фірмовим найменуванням, допоміжним фірмовим найменуванням (auxiliary trade names), вторинним фірмовим найменуванням (secondary trade names) або торговельною маркою»⁶³.

Отже, як бачимо, низка країн мають законодавче закріплення необхідності реєстрації комерційного найменування. Це є черговим аргументом на користь запровадження реєстрації комерційних найменувань в Україні, адже це вирішить низку проблемних питань пов'язаних із охороною прав на комерційні найменування.

Також, враховуючи практику інших країн, вважаємо, що необхідно передбачити перелік умов, за яких найменування не може визнаватися комерційним. Перш за все, це стосується позначень, які суперечать публічному порядку, порушують принципи моралі та етики, не відповідають своєму призначенню, містять назви міжнародних або державних установ, тощо.

Слід приділити увагу і змісту прав на комерційне найменування. Правами на комерційне найменування є перш за все використання комерційного найменування; перешкодження його неправомірному використанню. Саме їх зміст потрібно розкрити та закріпити на законодавчому рівні.

Що ж стосується питання припинення прав на комерційне найменування, то варто перш за все закріпити підстави, за яких припиняється право на комерційне найменування, а саме, у разі ліквідації юридичної особи, припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця або за рішенням суду.

Також потребують законодавчого визначення питання вирішення колізій прав на комерційні найменування та торговельні марки, комерційні

---

⁶³ Conflicts between trademarks and company and business names. Finland. Report Q 155 in the name of the Finnish Group. URL: <https://aippi.org/download/committees/155/GR155finland.pdf>

найменування і доменні імена, про долю комерційного найменування в разі реорганізації юридичної особи тощо⁶⁴.

Що стосується судової практики з питань охорони комерційного найменування, то варто зазначити, що перш за все її удосконалення та розвиток можливе лише паралельно із удосконаленням законодавства. Адже одним із принципів судового розгляду справ є законність. Саме тому, суди при розгляді будь-яких справ керуються перш за все законом. Проте, враховуючи низку недоліків законодавчого регулювання охорони права на комерційне найменування, ми можемо спостерігати як наслідок і недоліки судового розгляду цих справ. Адже, не маючи необхідних норм, судді аби винести рішення діють на власний розсуд, що і породжує низку проблем.

Так, наприклад, через відсутність нормативного регулювання ознак «схожості комерційного найменування», досить актуальним питанням є призначення експертизи у справах про охорону комерційних найменувань, яка б встановлювала чи є найменування схожими або тотожними.

До 2012 року діяли відповідні положення з цього питання. Відповідно до пункту 54 Рекомендацій Президії Вищого господарського суду України від 10.06.2004 р. № 04-5/1107 «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності», «з огляду на приписи статей 90, 489-491 Цивільного кодексу та статті 159 Господарського кодексу належним способом захисту права особи на комерційне найменування може бути позов про зобов'язання іншої особи припинити використання тотожного найменування та відшкодування збитків, якщо їх завдано таким використанням. У разі задоволення відповідного позову господарський суд може зобов'язати власника (засновника) або уповноважений ним орган внести необхідні зміни до установчих документів. Вимога про скасування державної реєстрації юридичної особи або зобов'язання її змінити назву шляхом перереєстрації з мотивів схожості фірмових найменувань суб'єктів підприємницької діяльності

---

⁶⁴ Бошицький Ю.Л. Деякі організаційно-правові аспекти удосконалення правової охорони інтелектуальної власності в сучасній Україні. Часопис Київського університету права. 2020. № 3. С. 242.

не є належними способами захисту права на комерційне найменування, оскільки серед визначених законодавством підстав для скасування державної реєстрації юридичної особи відсутні така, як тотожність найменувань. Господарські суди не повинні встановлювати схожість або тотожність комерційних найменувань на власний розсуд. Для роз'яснення відповідних питань слід призначати судову експертизу»⁶⁵.

Як видно з наведених положень, Президія Вищого господарського суду України вела мову як про схожість, так і про тотожність комерційних найменувань, для встановлення чого рекомендує призначати судову експертизу. Однак менше ніж за рік зазначена позиція була змінена і стала більш категоричною.

Так, відповідно до пункту 4 Рекомендацій Президії Вищого господарського суду України від 29.03.2005 р. № 04-5/76 «Про деякі питання практики призначення судових експертиз у справах зі спорів, пов'язаних із захистом права інтелектуальної власності» «правова охорона надається правовласнику виключно проти використання іншими особами однакового, тобто тотожного повного чи скороченого комерційного (фірмового) найменування. Тому у спорах про захист права інтелектуальної власності на комерційне найменування господарським судом не повинні порушуватися перед судовим експертом питання про наявність чи відсутність схожості між комерційними (фірмовими) найменуваннями до такого ступеня, що їх можна сплутати»⁶⁶.

Ці Рекомендації втратили чинність із прийняттям Постанови Пленуму Вищого господарського суду України № 12 від 17.10.2012 року «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності». Так, у пункті 5 цієї Постанови зазначено: «у разі

---

⁶⁵ Рекомендації Президії Вищого господарського суду України від 10.06.2004 р. № 04-5/1107 «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1107600-04#Text>

⁶⁶ Рекомендації Президії Вищого господарського суду України від 29.03.2005 р. № 04-5/76 «Про деякі питання практики призначення судових експертиз у справах зі спорів, пов'язаних із захистом права інтелектуальної власності». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0076600-05#Text>

необхідності роз'яснення питань стосовно наявності чи відсутності тотожності, тобто цілковитої схожості між комерційними (фірмовими) найменуваннями, що протиставляються, а також між такими найменуваннями та знаками для товарів і послуг (торговельними марками), господарським судом призначається судова експертиза з урахуванням викладеного в постановах пленуму Вищого господарського суду України від 23.03.2012 № 4 «Про деякі питання практики призначення судової експертизи» та від 23.03.2012 № 5 «Про деякі питання практики призначення судових експертиз у справах зі спорів, пов'язаних із захистом права інтелектуальної власності»⁶⁷.

Тобто, як бачимо, суди все ж таки повернулись до того, що експертизу необхідно призначити і при дослідженні питання схожості і при дослідженні питання тотожності. Однак, як ми знаємо, призначення та проведення експертизи у судовому провадженні є доволі складною процедурою. Ми не будемо вдаватися у подробиці та досліджувати усі аспекти, однак зазначимо лише те, що як наслідок, призначення експертизи створює:

- 1) додаткові витрати;
- 2) затягує судовий процес;
- 3) підстави для зловживання процесуальними правами у вигляді клопотання про проведення додаткових та повторних експертиз тощо.

Так, наприклад, у пункті 24 Постанови Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 11.02.2020 року у справі № 904/2826/18, вказано «критична оцінка судами попередніх інстанцій висновку експертів у даній справі (пункти 14, 17 цієї постанови) не може бути перевірена й спростована судом касаційної інстанції з урахуванням такого. Відповідний висновок, за змістом статті 104 ГПК України, є доказом зі справи. Згідно з частиною другою статті 300 названого Кодексу суд касаційної інстанції не має права встановлювати або вважати доведеними обставини, що не були встановлені у рішенні або постанові суду чи відхилені ним, вирішувати питання

---

⁶⁷ Постанова Пленуму Вищого господарського суду України «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності» №12 від 17.10.2012. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0012600-12#Text>

про достовірність того чи іншого доказу, про перевагу одних доказів над іншими, збирати чи приймати до розгляду нові докази або додатково перевіряти докази»⁶⁸.

Тобто, ми бачимо, що у даному випадку, якраз таки висновок експерта (ми не беремось оцінювати його правомірність) зіграв не на користь сторони, адже навіть посилення на його неправомірність, касаційний суд не взяв до уваги.

Як свідчить судова практика, спори щодо охорони комерційних найменувань і так є доволі затягнутими та складними, містять великий масив документації, а необхідність проведення експертизи тільки ускладнює це. Саме тому, вважаємо, що було б правильним закріпити у нормативно–правовому акті критерії та ознаки, яки визначають тотожність та схожість. Це дало б змогу розвантажити суди та експертні установи.

---

⁶⁸ Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 11.02.2020 року у справі № 904/2826/18. Режим доступу: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87559717>

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

Охорона комерційних найменувань у господарській діяльності має низку проблемних аспектів. Перш за все, проблемою є визначення моменту першого використання комерційного найменування. Нами у попередніх розділах вже вказувалось на необхідність та доцільність створення реєстру комерційних найменувань. Саме тому, вважаємо, що у положення ч. 2 ст. 489 Цивільного кодексу України необхідно внести зміни, якими визначити момент, з якого виникає право на охорону комерційного найменування більш точно, а саме, викласти положення ч. 2 ст. 489 Цивільного кодексу України у наступній редакції: «Право інтелектуальної власності на комерційне найменування є чинним з моменту його реєстрації у єдиному реєстрі комерційних найменувань».

Також, проблемними на практиці є застосування положень ч. 4 ст. 489 Цивільного кодексу України, за змістом якої «особи можуть мати однакові комерційні найменування, якщо це не вводить в оману споживачів щодо товарів, які вони виробляють та (або) реалізують, та послуг, які ними надаються», а саме, питання «однаковості» є оціночним. Звісно, розглядаючи спір у справах про комерційне найменування, суди можуть шляхом застосування аналогії закону та права застосувати положення інших нормативно-правових актів, або призначати експертизу. Однак, правильнішим, на нашу думку, було б створення окремого нормативного акту, який би визначав критерії «оманливості» у сфері комерційних найменувань.

Отже, ми бачимо, що на сьогодні питання удосконалення правового регулювання комерційного найменування є нагальною. Вона стосується як окремих підприємств так і розвитку конкурентних, чесних відносин.

Враховуючи ті правові та економічні процеси які відбуваються на сучасному етапі, удосконалення інституту комерційного найменування можливе перш за все шляхом приведення відповідного законодавства до єдиних норм, його гармонізації з відповідними нормами законодавства

Європейського Союзу, удосконалення законодавства у сфері комерційних найменувань з метою врахування міжнародного та національного досвіду його застосування на практиці. Вивчення норм зарубіжного законодавства є доцільним для запозичення передового досвіду держав-членів Європейського Союзу щодо належного правового регулювання комерційних найменувань для подальшої адаптації та імплементації у національне законодавство України.

ВИСНОВОК

У сучасних умовах розвитку ринкової економіки і як наслідок – зростання конкурентної боротьби різних суб'єктів господарювання особливого значення набуває ідентифікація учасників економічного обороту. Вони зацікавлені у формуванні позитивного ставлення до себе, завоювання визнання на ринку, а це можливо тільки тоді, коли споживачі й інші виробники зможуть правильно ідентифікувати самого суб'єкта та його діяльність. Одним із критеріїв ідентифікації є комерційне найменування.

Проаналізувавши сучасний період розвитку інституту комерційного найменування, слід відмітити, що інтерес до такого об'єкту не згасає з початку набуття незалежності Україною. Саме в цей час були прийняті перші нормативні акти в сфері регулювання відносин інтелектуальної власності. Вітчизняні науковці підтримували і підтримують позицію, відповідно до якої комерційне найменування є ідентифікатором саме юридичної особи. Проте, все ж таки, категорія комерційного найменування не є на сьогоднішній день достатньо дослідженою, і породжує дуже великі дискусії саме через відсутність її нормативного врегулювання.

Провівши магістерське дослідження, ми виявили низку проблемних питань, що виникають у сфері охорони комерційного найменування, та запропонували шляхи їх подолання. Отже, можна зробити наступні висновки.

1. Комерційне найменування – це засіб індивідуалізації конкретного суб'єкта господарювання, тобто воно використовується для здійснення власної підприємницької (господарської) діяльності, а саме для вирізнення серед інших, на національному і світовому ринках. Поняття комерційного найменування потребує законодавчого закріплення.

2. У цивільному та господарському праві також є інші засоби індивідуалізації суб'єкта господарської діяльності. Тому важливим моментом є вміння відрізнити їх один від одного. Ми схилиємося до науковців, які вважають «комерційне найменування» та «фірмове найменування» синонімами.

Комерційне найменування і інші об'єкти інтелектуальної власності, такі як найменування юридичної особи, чітко не розмежовується в чинному законодавстві, що може призводити до помилкового розуміння цих категорій (їх ототожнення або сприйняття комерційного найменування як скороченого найменування юридичної особи), але якщо проаналізувати відповідні положення законодавства, стає зрозумілим, що комерційне найменування та найменування юридичної особи є різними правовими категоріями, які різняться за багатьма критеріями.

3. Перелік майнових прав на комерційне найменування, закріплений у Цивільному кодексі України, і ними є: 1) право на використання комерційного найменування; 2) право перешкоджати іншим особам неправомірно використовувати комерційне найменування, в тому числі забороняти таке використання; 3) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

4. Оскільки, на нашу думку, неврегульованим є питання дозволу мати однакові комерційні найменування декільком суб'єктам, якщо це не вводить в оману споживачів, ми пропонуємо ч. 4. ст. 489 Цивільного кодексу України доповнити словами «схожі до ступеня змішування» та викласти в наступній редакції: «Особи можуть мати однакові або схожі до ступеня змішування комерційні найменування, якщо це не вводить в оману споживачів щодо товарів, які вони виробляють та (або) реалізують, та послуг, які ними надаються, чи робіт, які вони виконують».

5. Інститут охорони комерційного найменування під час здійснення господарської діяльності має низку проблемних питань, вирішення яких можливе, на нашу думку, лише шляхом внесення відповідних змін до чинного законодавства, а також шляхом прийняття нових нормативно-правових актів з цього питання.

6. Під час усього дослідження ми неодноразово робили акцент на необхідності створення реєстру комерційних найменувань. Внаслідок цього, вважаємо, що у положення ч. 2 ст. 489 Цивільного кодексу України необхідно

внести зміни, якими визначити момент, з якого виникає право на охорону комерційного найменування більш точно, а саме, викласти положення ч. 2 ст. 489 Цивільного кодексу України у наступній редакції: «Право інтелектуальної власності на комерційне найменування є чинним з моменту його реєстрації у єдиному реєстрі комерційних найменувань».

7. Логічним варіантом вирішення усіх проблемних питань, що виникають у сфері охорони комерційного найменування, є створення окремого закону. Зокрема, у цьому законі необхідно надати чітке визначення поняттю комерційного найменування, визначити коло суб'єктів, які безпосередньо мають право на комерційне найменування, окреслити позначення (словесні чи зображувальні), що має містити комерційне найменування у своїй структурі, визначити загальний порядок реєстрації такого виду найменування і встановити, чи дійсно необхідна державна реєстрація комерційного найменування для того, щоб у подальшому суб'єкт господарювання міг захистити своє законне право на комерційне найменування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Цивільний кодекс Української РСР 1963 року. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1540-06#Text>
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
3. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 07.06.1996 року. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Господарський кодекс України від 16.01.2003 року. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
5. Податковий кодекс України від 02.12.2010 року. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
6. Паризька конвенція про охорону промислової власності : від 20 березня 1883 р. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_123
7. Act on Identification Designation for Legal Entities of Sweden 1974 («Lag om identitetsbeteckning för juridiska personer m.fl.»). URL: <https://www.legislationline.org/legislation/country/1/section/legislation/topic/1>
8. Правила складання, подання та розгляду заявки на видачу свідоцтва України на знак для товарів і послуг, у редакції, затвердженій Наказом Державного патентного відомства України від 20.08.1997 р. № 72. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0276-95#Text>
9. Постанова Верховної Ради від 12 вересня 1991 року «Про порядок тимчасової дії на території України окремих актів законодавства Союзу РСР». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1545-12#Text>
10. Постанова Пленуму Вищого господарського суду України «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності» №12 від 17.10.2012. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0012600-12#Text>

11. Рекомендації Президії Вищого господарського суду України від 10.06.2004 р. № 04-5/1107 «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1107600-04#Text>
12. Рекомендації Президії Вищого господарського суду України від 29.03.2005 р. № 04-5/76 «Про деякі питання практики призначення судових експертиз у справах зі спорів, пов'язаних із захистом права інтелектуальної власності». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0076600-05#Text>
13. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 11.02.2020 року у справі № 904/2826/18. Режим доступу: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87559717>
14. Кодинець А.О. Засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг у цивільному праві України : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук : спец. 12.00.03. Київ, 2006. 20 с.
15. Кривошеїна І.В. Фірмове найменування: регулювання та правова охорона за законодавством України: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук: спец. 12.00.03. Київ, 2007. 18 с.
16. Іщук С.І. Право інтелектуальної власності на комерційне (фірмове) найменування : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 . Київ, 2009. 20 с.
17. Бошицький Ю.Л. Аспекти правової охорони комерційних найменувань в Україні. *Інтелектуальна власність*. 2005. № 9. С. 8–12.
18. Крижна В.М. Комерційне найменування – ім'я суб'єкта підприємництва чи його комерційний псевдонім. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2008. № 5. С. 16-20.
19. Мартин В.М. Охорона прав на комерційне найменування. Інтелектуальне право України. Тернопіль: Підручники і посібники. 2016. С. 335 – 343.
20. Інтелектуальне право України / за заг. ред. проф. О.С. Яворської. Тернопіль : Підручники і посібники, 2016. 608 с.

- 21.Захист прав інтелектуальної власності: досвід Сполучених Штатів Америки: [зб. документів, матеріалів, статей] / за заг. ред. О.Д. Святоцького. Київ : Ін Юре, 2003. 286 с.
- 22.Козлова О.О Деякі проблеми визначення комерційного (фірмового) найменування. *Держава і право. Юридичні політичні науки: збірн. наукових праць*. 2004. Вип.26. С.370-375.
- 23.Шевелева Т.В. Комерційне найменування - проблеми правової охорони в Україні. *Інтелектуальна власність*.№7 2005. С.11-16.
- 24.Розенберг В.В. Фирма. Догматический очерк. СПб., 1914. 181 с.
- 25.Шершеневич Г.Ф. Курс торгового права. Т. 1. СПб., 1908. 719 с.
- 26.Святоцький О.Д. Структура комерційного найменування. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2015. № 3. С. 19 – 24.
- 27.Данілов М. Б.Найменування юридичної особи і комерційне найменування: проблема співвідношення, регулювання і захисту. *Правова охорона комерційних позначень в Україні: проблеми теорії і практики*. Київ. 2014. С. 345.
- 28.Малиновська Т. М. Індивідуалізація суб'єктів підприємницької діяльності: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03. Нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2008. 16 с.
- 29.Право інтелектуальної власності: навчальний посібник у запитаннях та відповідях / За заг. ред. О. І. Харитонової. Х. : Одиссей, 2012. 192 с.
- 30.Романадзе Л. Д. Правова охорона комерційних (фірмових) найменувань в Україні . *Актуальні проблеми держави і права*. 2010. № 56. С. 272–277.
- 31.Кеєр Ю.В. Щодо співвідношення понять комерційного найменування, фірмового найменування, найменування юридичної особи. *Правничий часопис Донецького університету*. 2013. № 1. С. 271-280.
- 32.Підпригора О.О. Проблеми правового регулювання інтелектуальної власності за законодавством України: Автореф. дис. д-ра юрид. наук: 12.00.03 / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. Х., 1999. 21 с.

- 33.Бошицький Ю.Л. Роль права в охороні комерційних позначень та інших об'єктів інтелектуальної власності. *Судова апеляція*. 2006. №4. С. 32-38.
- 34.Гончаренко О.В. Поняття фірмового найменування функції та принципи фірмового найменування. *Наше право*. № 13. 2013. С. 171 – 176.
- 35.Мацкевич О. Співвідношення комерційного найменування та доменного імені. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2014. №3. С. 45 – 53.
- 36.Андрейчук Л. Майнові права інтелектуальної власності на комерційне найменування. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2017. Випуск 65. С. 124–133.
- 37.Іщук С.О. Особливості суб'єктивного права інтелектуальної власності на комерційне (фірмове) найменування. *Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія «Право»*. 2010. №1. 10 с.
- 38.Господарське право: підручник. Д.В. Задихайло, В.М. Пашков, Р.П. Бойчук та ін.; за заг. ред. Д.В. Задихайло, В.М. Пашкова. Х.: Право, 2012. 696 с.
- 39.Господарське право : підручник В.К. Мамутов, Г.Л. Знаменський, К.С. Хахулін та ін.; за заг. ред. В.К. Мамутова. К. : Юрінком Інтер, 2002. 912 с.
- 40.Басай О. В. Первинні підстави виникнення прав інтелектуальної власності. *Наукові праці НУ ОЮА*. 2012. С. 387-388.
- 41.Денисова Р. О. Повноваження суб'єктів господарювання щодо використання комерційного найменування. *Право та інноваційне суспільство*. 2014. №2(3). С. 31-38.
- 42.Плевако Н.В. Поняття фірмового найменування. *Право і безпека*. 2012. №3. С. 314 – 317.
- 43.Право інтелектуальної власності Європейського Союзу та законодавство України / За ред. Ю.М. Капіци. К.: Слово, 2006. 1104 с.
- 44.Бошицький Ю.Л. Деякі організаційно-правові аспекти удосконалення правової охорони інтелектуальної власності в сучасній Україні. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 3. С. 239 – 247.

45. Protection of Corporate Names: A Country by Country Survey. International Trademark Association, New-York. FR-1. 2001. P. 157.
46. Conflicts between trademarks and company and business names. Finland. Report Q 155 in the name of the Finnish Group. URL: <https://aippi.org/download/commitees/155/GR155finland.pdf>